

Verzija 13.

Zagreb, 26. 7. 2021.

**UPUTE ZA SPRJEČAVANJE I SUZBIJANJE EPIDEMIJE COVID-19 ZA PRUŽATELJE
USLUGE SMJEŠTAJA DJECE - BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI, S
PROBLEMIMA U PONAŠANJU, TEŠKOĆAMA U RAZVOJU, ŽRTVAMA NASILJA U
OBITELJI ILI TRGOVANJA LJUDIMA I BEZ PRATNJE TE ODRASLIH OSOBA –
TRUDNICA ILI RODITELJA S DJETETOM DO GODINE DANA ŽIVOTA,
BESKUĆNIKA, ŽRTAVA NASILJA U OBTELJI ILI TRGOVANJA LJUDI I OVISNIKA
U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI**

Izmjene u odnosu na raniju verziju:

- produžuje se razdoblje za koje se smatra da je osoba imuna na devet mjeseci od preboljenja bolesti i devet mjeseci nakon provedenog cijepljenja (provedeno cijepljenje je primanje druge doze za cijepiva svih proizvoda osim Johnson & Johnson koje se prima samo u jednoj dozi)
- cijepljenje djece:

Preporučuje se žurno cijepljenje sve djece u dobi 12 i više godine neovisno o zdravstvenom stanju, kojima se pruža:

- kolektivni smještaj (uključuje noćenje)
- višesatni boravak koji uključuje terapijske i rehabilitacijske procese kod kojih je nužan bliski kontakt.

Za sada je u dobi od 12 do 18 godina registrirano cjepivo Pfizer.

- Samoizolacija djece:

Samoizolacija djece do 18 godina provodi se samo nakon bliskog kontakta s pozitivnom osobom prema odluci liječnika, u trajanju 14 dana od bliskog kontakta (u prethodnoj verziji samoizolacija je trajala 10 dana).

Za mlade osobe u dobi 15 do 18 godina nakon dužeg boravka izvan ustanove (više od 7 dana za redom), primitaka u ustanovu ili povratka iz bolnice (hospitalizacija dulja od 7 dana), umjesto samoizolacije u trajanju od 14 dana provodi se pojačani zdravstveni nadzor (mjerjenje temperature ujutro i navečer) te nošenje maske u zajedničkim prostorijama na zatvorenom osim kod jela, pića, higijene i terapijskog/reabilitacijskog procesa (u prethodnoj verziji pojačani zdravstveni nadzor odnosi se i na djecu mlađu od 15 godina te je trajao 10 dana).

- Testiranje na SARS-CoV-2 djece:*

Testiranje na SARS-CoV-2 provodi se kod djece u dobi do 12 godina samo ako su se pojavili znakovi bolesti koji mogu upućivati na SARS-CoV-2:

- tijekom samoizolacije nakon bliskog kontakta s pozitivnom osobom
- kod prijema nakon hospitalizacije i izbivanja dužeg od 7 dana ili novog prijema pri čemu se povratak iz bolnice ili prijem ne odgađa zbog čekanja rezultata testa.

Djeca u dobi do 12 godina više se ne testiraju svaki put kada se pojave znakovi bolesti koji mogu upućivati na COVID-19 kako bi se djeca pošteldjela testiranja koje nije nužno. Znakovi respiratornih bolesti u dječjoj dobi su učestali, a odrasle osobe koje skrbe za djecu potiče se da se zaštite cijepljenjem.

Testiranje na SARS-CoV-2 provodi se kod djece u dobi do 12 do 18 isključivo ako imaju znakove bolesti koji mogu upućivati na SARS-CoV-2.

Za povratak djece (do 18 godina) nakon hospitalizacije ili drugog izbivanja ili kod prijema ne traži se nalaz na SARS-CoV-2 niti se provodi samoizolacija; testirati se mogu djece u slučaju prijema jedino ako imaju znakove bolesti koji mogu ukazivati na COVID-19.

*Samoizolacije, pojačanog zdravstvenog nadzora i potrebe za testiranjem oslobođene su:

- asimptomatske cijepljene osobe od 14 dana nakon završetka cijepljenja do devet mjeseci od dovršetka cijepljenja
- asimptomatske osoba koje su preboljele COVID-19 devet mjeseci od početka bolesti
- asimptomatske osoba koje su preboljele i primile jednu dozu cjepiva se primjenjuje na osobe koje su unutar osam mjeseci od početka bolesti primile cjepivo i vrijedi devet mjeseci od primitka cjepiva

UVODNE NAPOMENE

Uputa se odnosi na pružatelje socijalne usluge smještaja **djece bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djece s problemima u ponašanju, djece s teškoćama u razvoju, djece žrtve nasilja u obitelji ili trgovanja ljudima i djece bez pratnje, te odraslih osoba – trudnice ili roditelji s djetetom do godine dana života, beskućnici, žrtve nasilja u obitelji ili trgovanja ljudima i ovisnici** sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi.

Za pružatelje usluge organiziranog stanovanja i usluge smještaja u udomiteljskim obiteljima primjenjuju se nove Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje izvaninstitucijskih socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi od 26. srpnja 2021. godine.

Za pružatelje usluge smještaja starijih i teško bolesnih odraslih osoba i odraslih osoba s invaliditetom (izuzev smještaja u udomiteljskim obiteljima) primjenjuju se Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi, verzija 15. od 26. srpnja 2021. godine.

Za pružatelje socijalnih usluga koji ujedno provode i programe odgoja i obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju primjenjuju se Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 vezano za rad predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola u školskoj godini 2020./2021. U tom smislu, molimo da navedeni pružatelji usluga prate sve izmjene uputa vezano za rad predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola i pravovremeno ih primjenjuju.

Za provedbu ovih uputa nadležni su lokalni stožeri civilne zaštite koji će organizirati, implementirati i nadzirati provedbu u suradnji s teritorijalno nadležnim zavodima za javno zdravstvo, a sukladno epidemiološkoj situaciji u pojedinoj jedinici lokalne samouprave.

U slučaju pojave epidemije COVID-19 kod pružatelja socijalnih usluga primjenjuju se posebne epidemiološke mjere prema preporuci nadležnog epidemiologa.

Nacionalni stožer civilne zaštite na prijedlog lokalnog stožera civilne zaštite može propisati dodatne mjere u skladu sa specifičnom epidemiološkom situacijom na pojedinom području.

ORGANIZACIJA RADA PRUŽATELJA USLUGA

Preporučuje se organizacija rada uz provođenje mjera sprečavanja epidemije i primjeni odgovarajućih metoda procjene i kontrole rizika od epidemije COVID-19.

Mjerenje tjelesne temperature i praćenje pojave simptoma kod zaposlenika

Obvezuju se svi zaposlenici koji nisu cijepljeni protiv bolesti COVID-19 ili su cijepljeni prije više od 9 mjeseci te nisu preboljeli bolest COVID-19 ili su je preboljeli prije više od 9 mjeseci od početka bolesti, da kod kuće u jutarnjim satima izmjere tjelesnu temperaturu. Ako je u jutarnjim satima viša od 37,2°C, ako se osoba osjeća bolesno ili ima bilo koje znakove bolesti (to se odnosi na sve simptome i znakove bolesti, a ne samo na bolesti dišnih putova), osoba se treba javiti svom nadređenom ili imenovanom COVID koordinatoru i ne dolaziti na posao dok se telefonski ne javi nadležnom obiteljskom liječniku, koji će odlučiti o dalnjem postupanju.

Također se svakodnevno kod dolaska i odlaska s posla, zaposlenicima beskontaktnim toplomjerom mjeri tjelesna temperatura i utvrđuje imaju li respiratornih simptoma. Kod osobe s povišenom temperaturom (37,2°C i veća) mjeri se temperatura i standardnim toplomjerom pod pazuhom. Evidenciju o vrijednostima izmjerene tjelesne temperature i eventualnom postojanju respiratornih simptoma upisuje se u zasebnu evidencijsku knjigu.

Osobama s povišenom tjelesnom temperaturom nije dozvoljeno raditi, pružati socijalnu uslugu niti dolaziti u prostor poslodavca odnosno pružatelja usluge.

Svaki zaposlenik koji tijekom radnog vremena posumnja ili utvrdi da ima povišenu tjelesnu temperaturu ili bilo kakve respiratorne ili druge simptome bolesti obvezno ih mora prijaviti voditelju ustrojbene jedinice/ravnateljstvu/predstavniku obiteljskog doma, nadležnom domskom liječniku ili nadležnom izabranom liječniku te se treba udaljiti s radnog mjesta. O sumnji na COVID-19 kod zaposlenika, nadležni domski liječnik ili nadležni izabrani liječnik u dogовору s voditeljem ustrojbene jedinice/ravnateljstvom/predstavnikom obiteljskog doma, obavještava nadležnog epidemiologa.

Izvan radnog mjesta radnici su dužni poštivati sve propisane mjere zaštite radi sprečavanja i suzbijanja COVID-19 od strane Stožera civilne zaštite RH i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Informiranost osoblja i korisnika

Prije početka rada potrebno je educirati zaposlenike o svim mjerama koje se provode. Prije ili neposredno nakon ulaska, na vidljivom mjestu, nužno je postaviti informacije o higijenskim postupcima ili postaviti informacije sa smjernicama o pravilnom ponašanju, mjerama zaštite te korištenju odgovarajuće zaštitne opreme u pojedinoj situaciji. Potrebno je u svrhu dodatne edukacije za odgovarajući oblik skrbi za asimptomatske korisnike ili oboljele korisnike s lakšom kliničkom slikom zatražiti edukaciju od strane nadležnog epidemiologa ili infektologa u dogовору s lokalnim stožerom civilne zaštite.

Maske za lice

Zaposlenici se obvezuju na korištenje medicinskih maski ili maski za lice tijekom boravka u zatvorenim prostorima.

Izuzeti od obaveze nošenja maske su djelatnici koji skrbe za djecu:

- kod pružanja usluge smještaja djece, ako neposredno skrbe za djecu rane i predškolske dobi kao

i nižih razreda osnovne škole u pojedinim situacijama, kako maska ne bi narušila emocionalno povezivanje odgajatelja/djelatnika i djece, a prema individualnoj procjeni djelatnika uvažavajući princip najboljeg interesa djeteta,

- kod pružanja rehabilitacijskih programa za djecu kada nošenje maske onemogućuje ili značajno narušava kvalitetu rehabilitacijskih programa,

U ovim navedenim slučajevima kao i u slučaju izuzeća od nošenja maski, kada je god moguće s obzirom na značajaka razvojne dobi i teškoća djeca o kojoj se skrbi, **preporučuje se koristiti vizir umjesto maske.**

Izuzeti od obaveze nošenja maske kao i vizira su svi sudionici kod pojedinih aktivnosti ograničenog trajanja ako su svi sudionici prije najmanje 14 dana a najviše 9 mjesecu cijepljeni s obje doze ili jedinom potrebnom dozom cjepiva J&J ili ako su unazad 9 mjeseci preboljeli COVID-19.

Upute za pravilno korištenje maski za lice: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Preporuke_miske_v_3_17_10_2020.pdf.

Zaposlenici nakon što su preboljeli bolest COVID-19 i nakon cijepljenja također su obvezni i dalje nositi medicinske maske ili maske za lice: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/miske_nakon_preboljele_bosti_COVID_19_i_nakon_cijepljenja_.pdf.

Preporučuje se da zaposlenici koji su preboljeli bolest COVID-19 ili su cijepljeni protiv bolesti COVID-19 nose FFP2 maske nakon bliskog kontakta s oboljelom osobom s obzirom da su izuzeti od samoizolacije sukladno Postupanju s oboljelim, bliskim kontaktima oboljelih i prekid izolacije i karantene: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Postupanje-s-oboljelima-bliskim-kontaktima-oboljelih-i-prekid-izolacije-i-karantene-1.pdf>.

Navlake za obuću

Preporučuje se korištenje najlonских ili medicinskih navlaka za obuću u objektima gdje nije omogućena zamjenska obuća za vanjske suradnike. Osim navlaka, moguće je i postavljanje specijalizirane dezinfekcijske podloge za obuću.

Higijena prostora

Zajedničke prostore obvezno je prozračivati najmanje dva puta dnevno uz nadzor ulaznih vrata tamo gdje je potrebno, radi zabrane ulaska. Sobe korisnika obvezno prozračivati nakon svake njene u trajanju od minimalno pola sata odnosno primjereno zdravstvenom stanju korisnika i vremenskim prilikama. Kvake na ulaznim vratima obvezno dezinficirati svaka 2 sata.

Najmanje jednom dnevno obavezno dezinficirati električne prekidače u prostorijama, kvake u svim sobama i kupaonicama korisnika te rukohvate u hodnicima, telefone (po mogućnosti i mobitele) u svim sobama korisnika, kvake i telefone u kuhinji i skladištima, kvake u praonici rublja kao i kvake i telefone u uredima.

Obavezno dodijeliti za svaki zadatak odgovornu osobu.

Upute za pridržavanje svih općih i higijenskih mjera te Upute za čišćenje i dezinfekciju dostupne su na sljedećim poveznicama:

[Čišćenje i dezinfekcija prostora bez oboljelih od COVID-19 \(https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Ciscenje-i-dezinfekcija-prostora-bez-oboljelih-od-COVID-19-2.4.2020..pdf\)](https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Ciscenje-i-dezinfekcija-prostora-bez-oboljelih-od-COVID-19-2.4.2020..pdf)

[Čišćenje i dezinfekcija prostora u kojima je boravila osoba pod sumnjom na zarazu COVID-19 \(https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Ciscenje-i-dezinfekcija-prostora-u-kojima-je-boravila-osoba-pod-sumnjom-COVID-19-2.4.2020..pdf\)](https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Ciscenje-i-dezinfekcija-prostora-u-kojima-je-boravila-osoba-pod-sumnjom-na-zarazu-COVID-19-2.4.2020..pdf)

Ulazak u prostor pružatelja usluge

Ulagalica vrata otvaraju se na poziv telefonom ili zvonom.

Na ulazu postaviti dozatore s dezinficijensom za dezinfekciju ruku.

Pri obavljanju usluga dostave za potrebe pružatelja usluge i servisa potrebno je pridržavati se mjera osobne higijene i nošenja zaštitne opreme. Svim osobama koje ulaze u prostor poslodavca, odnosno pružatelja socijalne usluge (zaposlenik, član obitelji pružatelja usluge, korisnik, dostavljač, ili bilo koja druga osoba) potrebno je obvezno dezinficirati ruke sredstvom za dezinfekciju odmah po ulasku i mora im se izmjeriti tjelesna temperatura na isti način kao i zaposlenicima. Za pridržavanje mjere odgovorna je osoba zadužena za otključavanje vrata koja je u slučaju nepoštivanja dužna zabraniti ulaz i obavijestiti neposredno nadređenog voditelja/dežurnu medicinsku sestruru i ravnateljstvo ili predstavnika obiteljskog doma.

Na samom ulazu u prostor smještaja treba osigurati zaseban prostor za oblačenje radne obuće svim zaposlenicima.

Dostava potrepština

Potrebno je omogućiti dostavu higijenskih potrepština, hrane i pića u originalnim pakiranjima uključujući svježe voće i povrće te ostale potrepštine od strane članova obitelji i prijatelja bez prethodne pohrane. Svježe voće i povrće potrebno je prije predaje pružatelju usluge na odgovarajući način oprati. Predmetni paketi predaju se na samom ulazu kod pružatelja usluga.

Pružatelj usluga potiče korisnike kojima su omogućeni izlasci da prilikom unosa higijenskih potrepština, hrane i pića i ostalih potrepština u dom poštuje gore navedene mjere o dostavi potrepština.

Djeca kojima se pruža usluga smještaja mogu zaprimati i konzumirati hranu od kuće koja je pripremljena u higijenskim uvjetima, a što podrazumijeva:

- pranje ruku prije pripreme obroka,
- pranje namirnica tekućom vodom koja se termički ne obrađuju (primjerice, voće ili povrće),
- termička obrada namirnica.

Hranu od kuće potrebno je uredno zapakirati, a djecu treba poticati da prije konzumacije hrane peru ruke sapunom i vodom te da ne dijele hranu i piće s drugim osobama.

Samoizolacija odraslih korisnika u trajanju od 14 dana primjenjuje se:

- u slučaju bliskog kontakta s oboljelim od COVID-19, osim osoba koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti i osoba kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja. Po isteku samoizolacije osobu se testira prije puštanja u kolektiv ustanove.

Samoizolacija odraslih korisnika do primitka negativnog nalaza na SARS-CoV-2 primjenjuje se:

- kod korisnika kojemu je postavljena sumnja na razvoj COVID-19,
- kod realizacije privremenog smještaja osoba za koje je propisana obveza testiranja na SARS-CoV-2 (navedena pod naslovom Prijem novih korisnika i višednevno izbivanje od pružatelja usluga)
- kod realizacije dugotrajnog smještaja osoba za koje je propisana obveza testiranja na SARS-CoV-2 (navedena pod naslovom Prijem novih korisnika i višednevno izbivanje od pružatelja usluga) u slučaju kada korisnik još nije testiran ili nije zaprimio rezultate nalaza na SARS-CoV-2,
- kod povratka korisnika nakon izbivanja od pružatelja usluge kod osoba za koje je propisana

obveza testiranja na SARS-CoV-2.

Izolacija u trajanju od 10 dana od početka bolesti ili pozitivnog nalaza i samoizolacija djece u trajanju od 14 dana (odnosno sukladno kriterijima za prekid izolacije) primjenjuje se isključivo:

- kod djece koja su pozitivna na COVID-19 ili koja su bila u bliskom kontaktu s pozitivnom osobom, osim kod djece koja su preboljela COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti ili kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja.

Samoizolacija djece ne primjenjuju se prilikom realizacije smještaja niti prilikom povratka nakon izbivanja od pružatelja usluge.

Za mlade osobe u dobi 15 do 18 godina nakon dužeg boravka izvan ustanove (više od 7 dana za redom), primitaka u ustanovu ili povratka iz bolnice (hospitalizacija dulja od 7 dana), umjesto samoizolacije u trajanju od 14 dana provodi se pojačani zdravstveni nadzor (mjerjenje temperature ujutro i navečer) te nošenje maske u zajedničkim prostorijama na zatvorenom osim kod jela, pića, higijene i terapijskog/rehabilitacijskog procesa (u prethodnoj verziji pojačani zdravstveni nadzor odnosi se i na djecu mlađu od 15 godina te je trajao 10 dana).

Za povratak djece (do 18 godina) nakon hospitalizacije ili drugog izbivanja ili kod prijema ne traži se nalaz na SARS-CoV-2 niti se provodi samoizolacija; testirati se mogu djece u slučaju prijema jedino ako imaju znakove bolesti koji mogu ukazivati na COVID-19.

Samoizolacije, pojačanog zdravstvenog nadzora i potrebe za testiranjem oslobođene su:

- asimptomatske cijepljene osobe od 14 dana nakon završetka cijepljenja do devet mjeseci od dovršetka cijepljenja
- asimptomatske osoba koje su preboljele COVID-19 devet mjeseci od početka bolesti
- asimptomatske osoba koje su preboljele i primile jednu dozu cjepiva se primjenjuje na osobe koje su unutar osam mjeseci od početka bolesti primile cjepivo i vrijedi devet mjeseci od primitka cjepiva

U slučaju da pružatelj usluge nije u mogućnosti organizirati samoizolaciju odraslog korisnika zbog prostornih mogućnosti (primjerice, pružatelj usluga za žrtve nasilja u obitelji), unutar 14 dana od smještaja novog korisnika, povratka korisnika iz višednevнog izbivanja od pružatelja usluge (boravak u obitelji), s bolničkog liječenja (osim bolničkog liječenja zbog COVID-19) ili nedogovorenog udaljavanja, obvezno je kontinuirano praćenje zdravstvenog stanja korisnika, a korisnici su obavezni nositi masku, držati fizičku udaljenost (1,5 m) i provoditi pojačanu higijenu ruku ukoliko dolaze u kontakt s drugim korisnicima.

Postupanje kod sumnje na COVID-19

Svaku sumnju na infekciju COVID-19 (povišena tjelesna temperatura iznad 37,2; respiratori simptomi poput kašla, dispneje/nedostatak zraka; nagli gubitak mirisa, okusa ili promjena okusa; glavobolja, artralgije, mijalgije, osjećaja iznemoglosti, gastrointestinalne smetnje) korisnika i zaposlenika pružatelja usluge prijavljuje se nadležnom izabranom liječniku obiteljske medicine te se u dogоворu s njim obavještava nadležna epidemiološka služba ili COVID ambulantu ako je ustrojena na razini lokalne zajednice i dogovara postupak testiranja i daljnja obrada, a eventualno bolničko liječenje dogovara se uz telefonsku najavu.

U samoizolaciji o korisniku brinu osobe koje pružaju uslugu isključivo za tog korisnika. U slučaju nemogućnosti organizacije posla zbog većeg broja zaposlenika koji su u samoizolaciji, stožeri civilne zaštite (državni i lokalni) u koordinaciji s osnivačima mogu preraspodijeliti zaposlenike drugih ustanova i organizacija, a kako bi se osigurala kontinuirana skrb o korisnicima.

Ako osobe kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osobe koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti razviju simptome bolesti s njima je potrebno postupati kao i s ostalim korisnicima pri sumnji na bolest COVID-19.

Mjere u radu s korisnicima kod kojih je utvrđena zaraza SARS-CoV-2

Korisnike kod kojih je utvrđen COVID-19, neovisno o težini kliničke slike, potrebno je uputiti na liječenje u bolnicu radi sprječavanja širenja zaraze u prostoru pružatelja usluge, pri čemu je potrebno pozvati hitnu medicinsku službu (194) te osobu uputiti na bolničko liječenje.

U slučaju da asimptomatski i korisnici s lakšom kliničkom slikom nisu upućeni na bolničko liječenje nego su i dalje na skrbi kod pružatelja usluga, pružatelj usluga surađuje s liječnikom obiteljske medicine radi dobivanja savjeta o daljnjoj adekvatnoj zdravstvenoj skrbi za korisnika i uspostavljanja kućnih posjeta liječnika obiteljske medicine kada je to potrebno.

Pružatelj usluge prati zdravstveno stanje korisnika tako da najmanje dva puta dnevno mjeri tjelesnu temperaturu, puls, krvni tlak, frekvenciju disanja (broj udisa u minuti) prema smjernicama za liječenje: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Smjernice_COVID_19_27_11_2020.pdf i zasićenost krvi kisikom korištenjem pulsnog oksimetra. Osoblje vodi evidenciju izmjerениh temperatura i drugih navedenih parametara za svakog u zadani obrazac te simptoma bolesti dišnog sustava (kašalj, kratak dah). Ukoliko se zdravstveno stanje zaraženog korisnika pogorša, potrebno je pozvati hitnu medicinsku službu (194) te osobu uputiti na bolničko liječenje.

Pružatelj usluge koristi preporučenu vrstu osobne zaštitne opreme prema vrsti prostora, cilnjom osoblju i vrsti aktivnosti propisanoj u Organiziranoj izolaciji u zajednici za korisnike pružatelja usluge smještaja za starije i nemoćne osobe i odrasle osobe s invaliditetom: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Postupci_za_izolaciju_korisnici_23_10_11_2020-1.pdf.

Pružatelj usluge i/ili osnivač dužan je osigurati nabavu pulsnog oksimetra (jedan pulsnii oksimetar na deset zaraženih korisnika).

Postupanje s odraslim korisnikom nakon bolničkog liječenja

Nakon bolničkog liječenja (ne uključuje dnevnu bolnicu, hemodijalizu i specijalističko-konzilijarne pregledne) provodi se testiranje na SARS-CoV-2 i korisnika se otpušta na smještaj kod pružatelja usluga nakon primitka negativnog nalaza na SARS-CoV-2.

Izuzetak:

- osobe koje su bile na bolničkom liječenju od COVID-19 te je najmanje tri uzastopna dana bolesnik afebrilan bez upotrebe antipiretika i ima značajno poboljšanje simptoma bolesti COVID-19, a prošlo je najmanje 10 dana od početka simptoma bolesti,
- osobe kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i
- osobe koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti

Postupanje s djetetom nakon bolničkog liječenja

Dijete (do 18 godine) se nakon hospitalizacije prima bez ograničenja vezanih uz COVID-19 (bez testiranja i samoizolacije). Testiranje djece je potrebno samo u slučaju znakova bolesti koji mogu upućivati na COVID-19 a zbog testiranja se ne odgađa povratak iz bolnice.

Prijem novih odraslih korisnika i višednevno izbivanje od pružatelja usluga

Omogućava se realizacija smještaja novog korisnika na privremeni smještaj u kriznim situacijama i dugotrajni smještaj.

Mjera samoizolacije i testiranje nisu potrebni kod prijema korisnika na privremeni smještaj kojemu

je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i korisnika koji je prebolio COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti.

Prijem novog korisnika na dugotrajni smještaj moguć je u slučaju da korisnik ima negativan nalaz na SARS-CoV-2 ne stariji od 72 sata. U slučaju da korisnik nije testiran prije realizacije dugotrajnog smještaja potrebno ga je testirati i odraslot korisniku odrediti mjeru samoizolacije do dobivanja negativnog nalaza.

Mjera samoizolacije i testiranje nisu potrebni kod prijema korisnika na dugotrajni smještaj kojemu je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i korisnika koji je prebolio COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti

Nakon svakog izbivanja odraslog korisnika od pružatelja usluga bez obzira na razloge i trajanje izbivanja, korisnika je potrebno testirati i odrediti mjeru samoizolacije do dobivanja negativnog nalaza. Mjera samoizolacije i testiranje nisu potrebni nakon izbivanja od pružatelja usluge kod korisnika kojemu je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i korisnika koji je prebolio COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti.

Prijem djece, novih korisnika

Prilikom realizacije privremenog smještaja ili određivanja žurne mjere izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji dijete se prima bez ograničenja vezanih uz COVID-19 (bez testiranja i samoizolacije).

Testiranje djece je potrebno samo u slučaju znakova bolesti koji mogu upućivati na COVID-19 a zbog testiranja se prijem ne odgađa .

Korisnici smještaja

Za sve korisnike obveza je pridržavanje mjere fizičke udaljenosti, a broj korisnika u zajedničkoj prostoriji ovisit će o veličini prostorije.

Korisnici su dužni dezinficirati ruke prije svakog obroka, a ukoliko je moguće preporuča se da svaki korisnik objeduje u svojoj sobi.

Posjete korisnicima

Omogućuju se posjete korisnicima u vanjskim prostorima pružatelja usluge.

Posjetiteljima kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i posjetiocima koji su preboljeli COVID -19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti omogućen je posjet korisnicima bez ograničenja (u unutarnjim i vanjskim prostorima pružatelja usluge). Ako se posjet odvija u unutarnjim prostorima, posjetitelj ima obvezu cijelo vrijeme nositi masku te se pridržavati drugih mjera zaštite.

Korisnici kod izlaska u vanjske prostore nose masku.

Posjeti za posjetitelje koji nisu cijepljeni protiv bolesti COVID-19, nisu preboljeli COVID-19 ili je prošlo više od 9 mjeseci od početka bolesti COVID-19 su ograničenog trajanja te se organiziraju prema unaprijed utvrđenom rasporedu, na način da se može održati razmak od 1,5 metra između svih osoba.

Omogućuju se posjete korisnicima u unutarnjim prostorima pružatelja usluga kada iz objektivnih razloga posjet nije moguće organizirati u vanjskim prostorima pružatelja usluga (primjerice nepokretni korisnici). Posjeti su ograničenog trajanja te se organiziraju prema unaprijed utvrđenom rasporedu. Posjetitelji i korisnici imaju obvezu cijelo vrijeme nositi masku te se pridržavati drugih mjera zaštite.

Prije početka posjeta (bilo u vanjskom bilo u unutarnjem prostoru), posjetiteljima je potrebno izmjeriti tjelesnu temperaturu beskontaktnim toplomjerom te ako se utvrdi povišena tjelesna temperatura, posjet se ne može ostvariti. Obavezna je dezinfekcija ruku prije ulaska u prostor pružatelja usluge. O posjetima pružatelj usluge smještaja vodi dnevnu evidenciju.

Osobe kojima je izrečena mjera samoizolacije, utvrđena zaraza bolešću COVID-19 ili koji imaju simptome karakteristične za COVID-19 ne mogu doći u posjetu korisnicima.

Korisnicima kojima je izrečena mjera samoizolacije ili izolacije ili imaju simptome bolesti ne mogu primati posjete.

Ako posjetitelji ne poštiju utvrđene mjere zaštite prilikom posjeta, pružatelj usluga dužan ih je upozoriti na pridržavanje mjer. Ako i dalje ne budu poštivali utvrđene mjere, pružatelj usluga dužan ih je udaljiti.

Zaštitnu opremu korisnicima osigurava pružatelj usluge dok posjetitelji sami osiguravaju potrebnu zaštitnu opremu prilikom posjeta korisnicima usluge smještaja.

Izlasci izvan prostora pružatelja usluge i odlasci u obitelj

Djeci su dozvoljene šetnje i boravak u prirodi te odlazak korisnika na dječja igrališta u pratnji odrasle osobe uz poštivanje svih mjer zaštite.

Omogućuje se izlazak izvan prostora pružatelja usluge smještaja, uz poduzimanje i pridržavanje mjer suzbijanja i sprečavanja epidemije COVID-19.

U slučaju višednevног boravka korisnika u obitelji (od 5 ili više dana), potrebno je poduzimanje i pridržavanje sljedećih mjer:

1. Članovi obitelji s kojima će korisnik boraviti dostavljaju pisanu izjavu da nisu u izolaciji, da nemaju simptome COVID-19, nisu u samoizolaciji i nemaju respiratorne poteškoće i/ili povišenu temperaturu, te nisu bili u kontaktu sa zaraženom osobom. Također u izjavi potvrđuju da će izmjeriti tjelesnu temperaturu ujutro prije nego stigne korisnik te u slučaju da netko ima povišenu temperaturu odgoditi posjet korisnika.
2. Za vrijeme trajanja posjeta, u kućanstvu trebaju biti samo članovi najuže obitelji odnosno neophodno je izbjegći posjete drugih osoba kućanstvu te posjete korisnika zatvorenim prostorima poput trgovina i sl.
3. Preporučuje se boravak na otvorenom u društvu članova najuže obitelji.
4. U slučaju da tijekom posjeta korisnik ili netko od članova kućanstva razvije respiratorne simptome ili povišenu temperaturu potrebno je kontaktirati izabranog liječnika i postupati sukladno liječničkoj preporuci.
5. Prilikom povratka odraslog korisnika iz obitelji osigurava se testiranje korisnika i potpisivanje izjave o tome da korisnik nema simptome COVID-19, ni respiratorne simptome, da niti jedan član njegova kućanstva nije u izolaciji/samoizolaciji niti je bio u kontaktu s osobom koja boluje od COVID-19. Za mlade osobe u dobi 15 do 18 godina nakon dužeg boravka izvan ustanove (više od 7 dana za redom), primitaka u ustanovu ili povratka iz bolnice, umjesto samoizolacije u trajanju od 14 dana provodi se pojačani zdravstveni nadzor (mjerenje temperature ujutro i navečer) te nošenje maske u zajedničkim prostorijama na zatvorenom osim kod jela, pića, higijene i terapijskog/rehabilitacijskog procesa (u prethodnoj verziji pojačani zdravstveni nadzor odnosi se i na djecu mlađu od 15 godina te je trajao 10 dana). Za djecu u dobi do 15 godina ne primjenjuju se ograničenja kod povratka: ne provodi se samoizolacija, pojačani zdravstveni nadzor ili testiranje. Testiranje djece do 12 godina provodi se kod povratak nakon izbivanja duljeg od 7 dana samo u slučaju znakova bolesti koji mogu upućivati na COVID-19, a kod djece u dobi 12 i više godina kod znakova bolesti koji mogu upućivati na COVID-19 neovisno o duljini izbivanja.
6. Ukoliko tijekom posjeta obitelji korisniku bude određena mjera izolacije ili samoizolacije, korisnik ostaje kod obitelji, a povratak pružatelju usluge moguć je po završetku izrečene mjere.

Prilikom boravka korisnika izvan prostora pružatelja usluge, korisnik i članovi obitelji dužni su poštivati sve propisane mjeru zaštite radi sprečavanja i suzbijanja COVID-19 od strane Stožera civilne

zaštite RH i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Mjere i uvjeti boravka korisnika s članovima obitelji ne odnose se na osobe kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osobe koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti.

Organizacija funkcioniranja vezano uz ostale medicinske i druge usluge:

Ako u prostoru pružatelja usluge postoje ambulante primarne zdravstvene zaštite za druge osiguranike, a ne samo za korisnike smještaja, potrebno ih je izmjestiti izvan prostora pružatelja usluge, odnosno osigurati prostor za druge osiguranike kod pružatelja usluge na način da se izbjegnu kontakti s korisnicima.

Omogućuje se pružanje privatno ugovorenih usluga (usluge fizikalne terapije, logopedije, psihološke, edukacijsko rehabilitacijske, psihoterapije, masaža, frizeri, krojači, ugostitelji, pokretni specijalistički gerontološko-stomatološki timovi, ambulante primarne zdravstvene zaštite, duhovnici, serviseri i sl.) isključivo korisnicima smještaja uz primjenu važećih mjera suzbijanja i sprečavanja epidemije bolesti COVID-19 za svaku od navedenih usluga. U jednom danu pružatelj dodatne usluge posjećuje jednog pružatelja usluge smještaja s većim brojem korisnika smještaja ili najviše dva pružatelja usluge smještaja s manjim brojem korisnika smještaja. Ukoliko se ugovorena usluga pruža i vanjskim korisnicima potrebno je napraviti raspored po danima kada se obavljaju usluge za korisnike usluge smještaja, a kada za vanjske korisnike.

Obavezno obavještavanje nadležnih tijela

Pružatelji usluga dužni su obavijestiti osnivača i Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i Hrvatski zavod za javno zdravstvo o sumnji na SARS-CoV-2 ili utvrđenoj zarazi COVID-19 kod korisnika i zaposlenika (postojeći obrasci koji se dnevno dostavljaju elektronskim oblikom).

Ostalo

Omogućiti češće i duže telefoniranje radi ublažavanja posljedica ograničenja posjeta korisnicima.

Intenzivira se individualan rad s korisnicima te psihosocijalna podrška kako bi se ublažile posljedice ograničenja posjeta te olakšao život kod pružatelja usluge za vrijeme trajanja epidemije.

Sve aktivnosti kod pružatelja usluge organiziraju su na način uvažavanja fizičke udaljenosti.

Osigurava se:

- **TESTIRANJE** odraslih korisnika i zaposlenika kod pružatelja socijalnih usluga smještaja koje uključuje:
 1. testiranje novih odraslih korisnika pri realizaciji privremenog smještaja u kriznim situacijama osim kod osoba kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osoba koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti
 2. testiranje novih odraslih korisnika pri realizaciji dugotrajnog smještaja osim kod osoba kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osoba koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti
 3. testiranje odraslih korisnika nakon izbivanja od pružatelja usluge bez obzira na razloge ili trajanje izbivanja PCR-om ili brzim antigenskim testom osim za osobe kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osobe koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti

4. testiranje zaposlenika pri povratku nakon višednevne odsutnosti (5 i više dana) PCR-om ili brzim antigenskim testom, a u slučaju pozitivnog nalaza antigenskog testa, potrebno je nalaz potvrditi PCR testiranjem (osoba je u izolaciji do rezultata PCR testa), osim za zaposlenike kojima je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i zaposlenike koje su preboljeli COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti
5. testiranje korisnika nakon bolničkog liječenja provodi se u bolnici (ne uključuje dnevnu bolnicu, hemodijalizu, specijalističko-konzilijarne pregledе), a korisnika se otpušta nakon primitka negativnog nalaza na SARS-CoV-2. Napomena: korisnik koji je bio zaražen SARS-CoV-2 može se vratiti u ustanovu i bez negativnog RT-PCR testa ukoliko je najmanje tri uzastopna dana afebrilan bez upotrebe antipiretika te je vidljivo značajno poboljšanje simptoma bolesti COVID-19, a prošlo je najmanje 10 dana od početka simptoma bolesti, ukoliko je prošlo 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja ili je prebolio COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti. Kod djece se ne provodi testiranje na završetku izolacije ili samoizolacije. Za djecu bez simptoma COVID-19 završetak izolacije preporučuje se 10 dana nakon prvog pozitivnog testa/uzimanja uzorka na SARS-CoV-2, uz uvjet da tijekom tog razdoblja nisu razvili nikakve simptome bolesti. Završetak izolacije djece sa simptomima bolesti COVID-19 preporučuje se ako su zadovoljeni sljedeći kriterij: najmanje tri uzastopna dana bolesnik je afebrilan bez upotrebe antipiretika i ima značajno poboljšanje (smanjenje) drugih simptoma COVID-19 te je prošlo najmanje 10 dana od prvog dana bolesti. Za prekid izolacije kod imunokompromitirane djece potrebno je, uz kliničke kriterije, najmanje 20 dana od početka bolesti odnosno, za asimptomatsku djecu najmanje 10 dana od početka bolesti, od pozitivnog nalaza.
6. testiranje odraslih korisnika i zaposlenika na početku i završetku 14 dnevne samoizolacije u slučaju bliskog kontakta s oboljelim od COVID-19
7. kontrolno testiranje zaposlenika oboljelih od COVID-19 prije povratka na radno mjesto: 2 negativna RT-PCR nalaza brisa nazofarINKSA u razmaku od najmanje 24 sata, pri čemu prvi kontrolni bris treba uzeti najmanje 72 sata nakon povlačenja simptoma i znakova bolesti i najmanje 10 dana od početka simptoma odnosno od prvog pozitivnog nalaza kod asimptomatskog bolesnika. Napomena: zaposlenik koji je bio zaražen SARS-CoV-2 može se vratiti u ustanovu i bez negativnog RT-PCR testa ukoliko je najmanje tri uzastopna dana afebrilan bez upotrebe antipiretika te je vidljivo značajno poboljšanje simptoma bolesti COVID-19, a prošlo je najmanje 20 dana od početka simptoma bolesti. Za zaposlenike koji skrbe isključivo za djecu koja nemaju uvećan rizik za razvoj težih oblika bolesti COVID-19 uslijed možebitno narušenog zdravstvenog stanja, nije potrebno testiranje na SARS-CoV-2 po završetku izolacije, već je nužno pojačano nošenje maske, higijena ruku i održavanje propisanog tjelesnog razmaka u danima nakon povratka na posao. Za asimptomatske COVID-19 pozitivne zaposlenike koji skrbe isključivo za djecu koja nemaju uvećan rizik za razvoj težih oblika bolesti COVID-19 uslijed možebitno narušenog zdravstvenog stanja, završetak izolacije preporučuje se 10 dana nakon prvog pozitivnog testa/uzimanja uzorka na SARS-CoV-2, uz uvjet da tijekom tog razdoblja nisu razvili nikakve simptome bolesti. Završetak izolacije zaposlenika koji su imali simptome COVID-19 a koji skrbe isključivo za djecu koja nemaju uvećan rizik za razvoj težih oblika bolesti COVID-19 uslijed možebitno narušenog zdravstvenog stanja, preporučuje se ako su zadovoljeni sljedeći kriterij: najmanje 3 uzastopna dana bolesnik je afebrilan bez upotrebe antipiretika i ima značajno poboljšanje (smanjenje) drugih simptoma COVID-19 te je prošlo najmanje 10 dana od prvog dana bolesti. Za prekid izolacije kod imunokompromitiranih zaposlenika potrebno je, uz kliničke kriterije, najmanje 20 dana od početka bolesti odnosno, za asimptomatske imunokompromitirane zaposlenike, najmanje 20 dana od pozitivnog nalaza (sukladno kriterijima za prekid izolacije).
8. testiranje korisnika i zaposlenika prema posebnoj indikaciji epidemiologa ili izabranog

liječnika obiteljske medicine.

- **TESTIRANJE djece:** Testiranje na SARS-CoV-2 provodi se kod djece u dobi do 12 godina samo ako su se pojavili znakovi bolesti koji mogu upućivati na SARS-CoV-2:

- tijekom samoizolacije nakon bliskog kontakta s pozitivnom osobom
- kod prijema nakon hospitalizacije i izbivanja dužeg od 7 dana ili novog prijema pri čemu se povratak iz bolnice ili prijem ne odgađa se zbog čekanja rezultata testa.

Djecu u dobi do 12 godina više nije potrebno testirati svaki put kada se pojave znakovi bolesti koji mogu upućivati na COVID-19 kako bi se djeca poštovala testiranja koje nije nužno. Znakovi respiratornih bolesti u dječjoj dobi su učestali, a odrasle osobe koje skrbe za djecu potiče se da se zaštite cijepljenjem.

- Testiranje na SARS-CoV-2 provodi se kod djece u dobi do 12 do 18 godina isključivo ako imaju znakove bolesti koji mogu upućivati na SARS-CoV-2.

- Testiranja su oslobođena djeca koja su nazad 9 mjeseci preboljela COVID-19 i djeca u dobi 12 i više godina koja su cijepljenja unazad 14 dana do 9 mjeseci.

- **ZAŠTITNA OPREMA** koja je prvenstveno namijenjena za one koji su u bliskom kontaktu s korisnicima, a koju prioritetno osigurava osnivač ili stožer civilne zaštite županije.
- **NAJBOLJA DOSTUPNA SKRB** za oboljele korisnike smještaja do prijama u zdravstvenu ustanovu.
- **KONTINUIRANA SURADNJA** s liječnikom primarne zdravstvene zaštite (liječnikom obiteljske medicine odnosno nadležnim domskim liječnikom) te epidemiološkom službom.
- **KONTINUIRANA SURADNJA S OSNIVAČEM.**

Pružatelj usluge i/ili osnivač dužan je osigurati:

- zaštitnu opremu za korisnike
- pulsni oksimetar za praćenje zdravstvenog stanja korisnika zaraženih COVID-19 (najmanje jedan pulsni oksimetar na deset zaraženih korisnika)

IZVANINSTITUCIJSKE USLUGE

Preporučuje se nastavak pružanja izvaninstitucijskih usluga za odrasle korisnike (boravka, savjetovanja i pomaganja, rane intervencije, psihosocijalne podrške, pomoći pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija)) ako isto neće nanijeti štetu korisniku i/ili članu njegove obitelji, odnosno u slučajevima kada roditelj/skrbnik nije u mogućnosti na drugi način zbrinuti korisnika o čemu treba pružatelju usluge dostaviti pisani potvrdu.

Za djecu se provode svi rehabilitacijski programi i odgojno-obrazovni programi (sukladno uputama za odgojno-obrazovne ustanove) uz strogo pridržavanje mjera zaštite.

Usluge savjetovanja i pomaganja i psihosocijalne podrške za odrasle osobe, kada je to moguće potrebno je prilagoditi specifičnim potrebama i sposobnostima pojedinog korisnika te ih osigurati putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija, odnosno na daljinu koristeći platforme Microsoft Teams, Yammer, OneNote i sl.

Preporučuje se žurno cijepljenje korisnicima u dobi 12 i više godina s kroničnim bolestima (respiratornim, kardiovaskularnim, dijabetesom, malignim bolestima, imunodeficiencijama, korisnici s većim tjelesnim/motoričkim oštećenjima). Preporučuje se ostanak kod kuće do 14 dana nakon završetka cijepljenja odraslih korisnicima s kroničnim bolestima kao i odraslim korisnicima čiji roditelji/skrbnici ili ukućani imaju jednu od navedenih bolesti. U slučaju uključivanja odraslih

korisnika s kroničnim bolestima neophodno je prethodno pribaviti mišljenje liječnika.

CIJEPLJENJE PROTIV COVID-19

Novim korisnicima usluge smještaja kod pružatelja usluge kod kojega je već provedeno cijepljenje korisnika, potrebno je osigurati žurno cijepljenje ako su za isto izrazili interes.

Osobe kojima je proteklo najmanje 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja, kao i osobe koje su preboljele COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti:

- ne podliježu mjeri samoizolacije nakon bolničkog liječenja,
- ne podliježu mjeri samoizolacije prilikom realizacije privremenog smještaja,
- ne podliježu mjeri samoizolacije prilikom realizacije dugotrajnog smještaja,
- ne podliježu preporuci probirnog rutinskog testiranja zaposlenika bez simptoma COVID-19 brzim testovima,
- ne podliježu mjeri obaveznog testiranja nakon višednevne odsutnosti i korištenja godišnjeg odmora.

Ako osobe kojima ja proteklo najmanje 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja i osobe preboljeli COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti razviju simptome bolesti COVID-19, podliježu svim mjerama kao osobe koje nisu cijepljene niti su preboljele bolest.

Korisnici kojima ja proteklo najmanje 14 dana od druge doze cjepiva a manje od 9 mjeseci od cijepljenja kao i korisnici koji su preboljeli COVID-19 unutar 9 mjeseci od početka bolesti dužni su poštivati sve propisane mjere zaštite radi sprečavanja i suzbijanja COVID-19 od strane Stožera civilne zaštite RH i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Preporučuje se žurno cijepljenje sve djece u dobi 12 i više godine neovisno o zdravstvenom stanju, kojima se pruža:

- kolektivni smještaj (uključuje noćenje)
- višesatni boravak koji uključuje terapijske i rehabilitacijske procese kod kojih je nužan bliski kontakt.

Za sada je u dobi od 12 do 18 godina registrirano cjepivo Pfizer.

Preporučuje se žurno cijepljenje svih odraslih.

Objavom ovih Uputa prestaju važiti Upute od 30. ožujka 2021. godine (verzija 12)!